

ds. Joep Dubbink

Schriftlezingen: Jesaja 35:1-10 – Romeinen 8:18-30 – Marcus 7:31-37

Gemeente van onze Heer,

Op de een of andere manier voelt het genezen van een blinde veel spectaculairder dan het genezen van een dove. Ik denk dat we dat allemaal zo ervaren. Probeer het je maar eens in te beelden, dat je, oordopjes in waardoor je niks meer hoort, door het dorp moet wandelen. Dat voelt best wel akelig, je ontdekt al snel dat je extra goed uit moet kijken, alert moet zijn op wie je van achteren nadert en iets roept. Maar het lukt wel.

Maar stel je nu voor dat je dat moet doen met een afgeplakte skibril op, en niks kunt zien. Dat gáát helemaal niet! Je zou geen stap buiten de deur durven doen, je evenwicht is verstoord, je zou bij alles bang zijn dat je tegen iets of iemand zou oplopen. Ik heb het weleens geoefend bij Bartimeüs, het blindeninstituut. Maar zelfs op veilig terrein, en als iemand je bij de hand neemt en zegt 'Pas op, afstapje' is het doodeng (en een geweldige oefening in vertrouwen op je medemens, dat ook).

Misschien komt het daardoor dat de genezing van deze 'dove, die moeilijk spreekt' een wat minder aansprekend bijbelverhaal is. Het komt alléén bij Marcus voor, dat is al vreemd want eigenlijk alle verhalen van Marcus komen we ook wel bij Matteüs of Lucas tegen, en vaak bij allebei; dit niet. Daar is nog een reden voor, dat komt zo. Nee, deze dove heeft niet de bekendheidsstatus van een Bartimeüs; nou is me dat ook wel een karakter, die roept luid om Jezus' ontferming en laat zich niet het zwijgen opleggen! Hij heeft ook een naam, en hij heeft naam gemaakt, er zijn blindeninstituten naar hem genoemd!

Dat betekent niet, dat doof zijn niet een ongelooflijke handicap is. Onderschat dat niet. Zelfs nu we er met technische hulpmiddelen wat aan kunnen doen, blijft het een forse handicap, die je kan uitsluiten uit een gezelschap. Een vriend van mij, nog helemaal niet zo oud, is echt heel doof en ondanks goeie apparaten én hoewel hij echt communicatief is, moeten we er steeds bij denken en niet vergeten hem bij het gesprek te blijven betrekken. Doofheid kan eenzaam maken.

Doofstomme, zeiden we vroeger, maar dat gaat niet meer. 'Stom' is een scheldwoord, en dat heeft er vast mee te maken dat mensen die moeilijk praten vaak voor dom worden aangezien, wat heel vaak niet het geval is. Dát iemand die niet of slecht hoort, ook moeilijk en onnatuurlijk spreekt, ligt voor de hand: je hoort jezelf niet terug. Zo werkt dat bij een kind: je maakt zelf geluid, en je vergelijkt dat met het geluid dat anderen maken, en zo leer je ook zelf te spreken. Eerst luisteren, dan spreken. Hou dat even vast, want dat is een hoofdlijn in dit verhaal.

Wat hier gebeurt, is, dat deze dove bij Jezus *gebracht* wordt. Dat doet denken aan die verlamde met die vier vrienden die 'm naar Jezus sjouwen. Deze man heeft een ander soort hulp nodig want hij kan zijn eigen woordje niet doen. Z'n vrienden weten ook wel meteen wat Jezus moet doen: hem de handen opleggen. 'Aan 's Heren zegen is 't al gelegen', een zegenend gebaar zal die man goed doen. Vast wel, maar Jezus doet altijd iets anders dan je denkt.

Het is de moeite waard om op dat moment in te zoomen. Vaak houdt Jezus eerst een gesprekje met de zieke. Hij vraagt bijvoorbeeld 'Wat wil je dat ik doe?' of hij zegt iemand vergeving van zonden toe. Hier niet, en dat is ook logisch: de man zou het niet horen. Zijn doofheid blokkeert bijna alle communicatie. Bijna. Want de *zucht* van Jezus, die zal hij gezien en begrepen hebben. Zuchten is een sterke

uiting van emotie, als je het goed gebruikt. Het is een woordeloze klacht over de dingen die niet gaan zoals ze moeten gaan, onrecht, tegenslag. Het is een uiting van verdriet en machteloosheid, en soms ook van irritatie. Zo'n machteloze zucht, dan moet ik meteen denken aan de zucht van koningin Beatrix na die aanslag op koninginmedag in Apeldoorn, aan het begin van haar televisieboodschap. U herinnert zich dat vast: een uiting van puur verdriet, meeleven en machteloosheid, krachtiger dan woorden. Maar er is ook geïrriteerd zuchten. Jezus zucht in het volgende hoofdstuk, wanneer zijn leerlingen voor de zoveelste keer niet willen geloven in Gods koninkrijk, maar een teken willen zien (Marcus 8:12).

Die zucht wordt gevolgd door iets wat ook te zien is: opkijken naar de hemel. Een woordeloos gebed. Je zou kunnen zeggen: hij betreft God bij zijn eigen verdriet over deze situatie. Is dat misschien het echte bidden, een zucht over wat niet goed gaat, en daarbij de hemel betrekken?

Ook de volgende handeling is een gebaar, een heel lijfelijk gebaar: hij doet zijn vingers in de oren van de dove, hij raakt de plek aan waar het probleem zit. Hij praat er niet omheen, hij kijkt er niet langsheen, hij komt niet met doekjes voor het bloeden, 'jij kunt vast iets anders heel goed...!' maar raakt het pijnpunt aan.

Terzijde: je kúnt ook lezen dat Jezus z'n vingers in zijn (dus zijn eigen!) oren doet, en sommigen leggen dan ook uit dat Jezus zelf even 'doof met de dove' wordt. Ook dat is een mooie uitleg, qua grammatica kan het nét al vind ik het niet heel waarschijnlijk. Maar ik geef 'm u toch, u mag kiezen.

En dan gebruikt Jezus z'n eigen spuw, jakkas! Nou snap je iets meer van de aarzeling van Matteüs en Lucas om dit verhaal over te nemen, het wordt wel heel intens. Ik denk dat het iets onderstreept van de lijfelijke betrokkenheid van Jezus, hij gáát er helemaal voor.

Uiteindelijk, na al die lichaamstaal en al die gebaren die ook de dove kan volgen, moet toch het woord het doen: 'Ga open, word geopend!' zegt Jezus tot de oren. Nee, correctie: dat zegt Jezus tot de *man*, en er staat ook een enkelvoud, voor die oren had er een meervoud moeten staan. Niet zijn oren, niet *alleen* zijn oren, maar hijzelf moet opengaan. Want van zo'n handicap zou je ook een gesloten mens worden. Jezus' genezingen zijn *altijd* meer dan medische wonderen, er worden hier geen oren genezen maar een mens.

'Ga open': dat gebeurt. Ook de 'band van zijn tong wordt losgemaakt', en hij spreekt correct, letterlijk recht-toe-recht-aan. En dan gáát er ook gesproken worden, dan weten ze niet meer van ophouden. Jezus probeert het gerucht nog binnen de perken te houden. Typisch voor het Marcus-evangelie is, dat Jezus zijn bijzondere gaven lang verborgen probeert te houden, het 'messiasgeheim'. Hij wil blijikbaar voorkomen dat hij allereerst als een wonderdoener wordt gezien. Pas aan het eind van het verhaal, na zijn lijden, dood en opstanding, dan krijg je zicht op wat de Messias komt doen, wat hij betekent. Maar dat is vergeefse moeite, probeer maar eens een gerucht in te dammen, ook toen al.

* * *

Nou, mooi, fijn voor die man. Lijkt wel die reclame van ...: 'Wat doet een nieuw hoortoestel met je: het verandert je leven!' Als een nieuw hoortoestel dat al doet, dan zeker nieuwe, geopende oren. Maar wat heeft 't verder nou om 't lijf? Wat moeten wij daarmee? We lazen er twee teksten bij, die duidelijk maken dat hier wel iets meer aan de hand is dan één toevallig persoon met doofheid en een spraakgebrek, die geholpen werd.

Sta eerst eens stil bij dat horen en spreken. Ik zei al, dat dat de volgorde is waarin we leren spreken. Maar het heeft nog minstens twee diepere lagen.

De eerste: wie spreekt, doet er goed aan éerst te luisteren naar de ander. Dat geldt in het pastoraat, maar überhaupt in de omgang met anderen. De meesten van ons zijn niet zo goed in luisteren. We komen vaak te snel met oplossingen aan, voordat we iemands verhaal echt goed gehoord hebben. We denken zo gauw te weten wat goed voor iemand is, omdat dat ooit goed voor onszelf was. En het is natuurlijk niet verkeerd om iemand bij te staan met je eigen ervaring, maar pas er wel mee op: elk verhaal is anders, elk mens is anders. *Eerst luisteren, dan spreken.*

Ten tweede: ook wie spreekt over God, doet er goed aan, eerst te luisteren. Naarmate ik ouder word (jazekeer!) weet ik minder dan vroeger zeker over God. Als ik mijn preken van de eerst jaren nog eens overlees, denk ik vaak 'Goh, wat wist ik toen veel zeker'. Paulus schrijft dat het geloof uit het gehoor is (Rom. 10:17, tegenwoordig net iets anders, 'door te luisteren komt men tot geloof'). Dat schrijft hij niet zozeer om je elke zondag naar de kerk te krijgen (al is dat mooi meegenomen) maar meer als basishouding: geloof moet gevoed worden, er valt iets te horen van God in de verhalen ons gegeven, en in de verhalen die we als mensen van elkaar horen. Uit je eigen binnenste komt vaak niet zoveel bijzonders voort, maar als je hoort, leest, luistert, dan valt er veel te ontdekken, en dat leidt als het goed is tot voorzichtig groeiend geloofsinzicht, dat je *dan* ook mag uiten.

Want het is ook weer niet zo, dat dat gebod 'Luisteren!' een nieuwe wet moet worden om je eigen stem tot zwijgen te brengen. Uit een liedje van jaren geleden bleef me de regel bij, vrij vertaald: 'Vanaf het moment dat ik kon praten kreeg ik te horen dat ik moest luisteren'.¹ Zo een zoon tegen zijn vader die hem vertelt dat hij vooral zijn dromen niet volgen, en braaf in de voetsporen van die vader moet treden. Dat gaat niet gebeuren, en terecht, dat is verstikkend en geestdodend. En juist die geest moet z'n werk doen! Wie goed heeft geluisterd mag zich ook met z'n eigen stem voegen in het koor.

* * *

Eén enkele dove in 33 na Christus, in het gebied van Dekapolis, maar er is nog meer. In dit kleine verhaal gaan teksten uit de hele bijbel mee resoneren, en dat is niet alleen maar leuk of interessant, maar dat zegt iets over dit verhaal en hoe wij het moeten opvatten.

Romeinen 8 – dat gedeelte is veel te moeilijk om helemaal uit te leggen – last ik vanwege het zuchten van de hele schepping, om te laten zien dat het veel breder is dan alleen die ene dove.

In Jesaja 35 is het feest, gebeuren alle dingen die het leven goed maken. Het is een jubelend hoofdstuk waarin al die dingen naar voren komen: blinden worden ziende, doven horend, sprakelozen gaan spreken, ik hoop dat ook degenen die verblind waren, en horende doof, genezen worden – ook als ik daar zelfs weleens toe behoort. Wie gevangen zit wordt bevrijd, er wordt recht gedaan.

Vergelding, en ook het woord wraak klinkt – daar bent u misschien niet zo blij mee, kan ik niet in een kort stukje preek rechtbreien maar rechtsherstel betekent ook recht doen aan slachtoffers, hun laten weten dat misdrijven niet vergeten worden, er niet achteloos aan wordt voorbij gegaan. Dat is *niet* hetzelfde als de eindeloze roep om strengere straffen, die doorgaans volkomen miskent wat gevangenisstraf betekent, maar zonder kan ook niet. Iemand die ik goed ken heeft iets erg gedaan en zit daarvoor vast, dat gaan een poos duren en dat moet dan misschien ook maar.

Terug naar ons verhaal. Ik heb namelijk zo'n idee, dat de mensen in Dekapolis Jesaja in hun hoofd hebben, of een van die andere profetenteksten. Dat ze beseffen dat hier geen wondergenezer aan het werk is, maar dat hier iets nieuws van Godswege gebeurt. Dat ze *daarom* zo door het dulle heen zijn en hun mond niet kunnen houden.

¹ 'From the moment I could talk, I was ordered to listen', Cat Stevens, *Father and Son*.

Er is nog één tekst die ook meeklinkt. Die hebben we niet gelezen, want die kent allemaal. Als de mensen zeggen 'Alles heeft hij *goed* gemaakt!' – wie denkt dan niet aan het scheppingsverhaal? God zag dat het goed was. En ja, er staat in de Griekse versie van Genesis hetzelfde woord.

En dan is natuurlijk de vraag, wie die 'Hij' is. Wie heeft alles goed gemaakt, wie wordt gedankt: Jezus, of God? Er zijn verhalen van genezingen waar Jezus iemand wél opdraagt om te vertellen 'wat God aan hem gedaan heeft', – en wat doet diegene dan? Die gaat vertellen wat *Jezus* met 'm gedaan heeft. Dat lijkt opzet van de vertellers. Het schuift in elkaar. Wat Jezus deed, werd als geschenk van God ervaren. Wat hij tot stand bracht, dat was even de schepping in orde, alles op z'n plek, harmonie en heilheid.

Zulke momenten, zulke plekken, zijn er, en ze zijn kostbaar. Ze zijn ook voor ons te ervaren, Jezus heeft er geen alleenrecht op. Maar waar over hem verteld wordt, waar zijn woorden worden nagevolgd, waar mensen horen, echt horen wat een ander en wat God te zeggen heeft, daar wordt de kans wel een stukje groter dat het gebeurt: zomaar, even, Gods goede schepping tastbaar nabij. Amen.